

2021-09-13

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: SOCN 2021/245, KFKS 2021/778

Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

Yttrande över betänkande från Justitiedepartementet

Förslag till beslut

1. Socialnämnden föreslår att kommunstyrelsen antar förslaget yttrande över remissen Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56) enligt bilaga 2 till tjänsteskrivelse daterad den 13 september 2021.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Nacka kommun ges möjlighet att lämna synpunkter på förslag till Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56).

De nya förslagen på lagändringar rör moderskap, faderskap och föräldraskap i de fall då barnet tillkommit via assisterad befruktning och surrogatmoderskap samt adoption i vissa fall. Betänkandet avser att utländska föräldraskap samt adoption i vissa fall, som är fastställda enligt utländsk lag eller utländsk fastställelse även ska gälla i Sverige. Ändringsförslagen främjar likabehandling mellan fader och moder. Det innebär även att barnets rätt till sina vårdnadshavare kan kvarstå och säkerställas även i Sverige.

Inom ramen för utredningen bedöms föreslagna förändringar få positiva konsekvenser för enskilda samt inte medföra någon kostnadsökning för kommunerna. Av förslaget till yttrande föreslås Nacka kommun ställa sig positiv till förslagen i betänkandet.

Ärendet

Justitiedepartementet har tagit fram ett betänkande över Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall. De nya förslagen på lagändringar rör moderskap, faderskap och föräldraskap i de fall då barnet tillkommit via assisterad befruktning och surrogatmoderskap samt adoption i vissa fall.

Syftet är att förenkla för den förälder som enligt utländsk lag eller utländsk fastställelse anses vara barnets förälder fortsätter att vara det även i Sverige. Vidare föreslås undantag i adoptionsreglerna när det finns synnerliga skäl att bifalla adoptionsansökan för att bekräfta en faktisk familjerelation. Utredningen har bedömt att det rättsliga erkännandet i

Sverige av en faktisk familjerelation mellan barn och tillänkta föräldrar bör ske inom ramen för den befintliga adoptionslagstiftningen.

Ändringsförslagen främjar likabehandling mellan fader och moder genom att föräldraskap som är godkända utomlands även ska kunna godkännas i Sverige. Det innebär att barnets rätt till sina vårdnadshavare kan kvarstå och säkerställas även i Sverige.

I ärendet kan noteras att en ideell förening, Sveriges Kvinnolobby, inkommit med en skrivelse till kommunen. Skrivelsen är adresserad till handläggare av remissvar till SOU 2021:56. Ärendet är anmält till socialnämnden och kommunstyrelsen för kännedom (SoCN 2021/245-3 och KFKS 2021/778-3) Av skrivelsen framkommer att föreningen anser att kvinnorrättsperspektivet saknas i utredningen.

Lag om föräldraskap i internationella situationer och lag om erkännande av nordiska avgöranden om faderskap och vissa andra föräldraskap

Det föreslås att lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor i stora delar arbetas om för att även omfatta föräldraskap för den kvinna som i en samkönad relation inte fött barnet och moderskap i vissa fall, det vill säga för den kvinna som inte fött barnet och inte heller var gift eller sambo med den som fött barnet. Som en följd av att lagen inte längre begränsas till faderskapsfrågor utan gäller olika föräldraskap, föreslås den byta namn till lagen om föräldraskap i internationella situationer.

Nya regler om föräldraskap efter assisterad befruktning utomlands

För att utländska föräldraskap ska kunna erkännas eller gälla i Sverige måste det ha stöd i lag. Idag saknas det lagregler om vad som gäller när en fråga om föräldraskap för den kvinna i ett samkönat par som inte har fött barnet har internationell anknytning. Avsaknaden av lagregler innebär att föräldrar och barn ofta måste genomgå en onödig och utdragen process för att uppnå samma familjerättsliga status som redan etablerats utomlands.

Ett föräldraskap som har fastställts eller på annat sätt uppstått i utlandet för den kvinna i en samkönad relation som inte har fött barnet föreslås, liksom för faderskap, kunna göras giltigt när hon flyttar till Sverige. Motsvarande föreslås gälla också när det handlar om svenska medborgare som har sin hemvist utomlands.

De föreslagna lagändringarna rör sådana utländska föräldraskap som under liknande nationella förhållanden skulle godtas i Sverige. Det rör framföralltfall då ett samkönat kvinnligt par har blivit föräldrar till ett barn utomlands, efter att modern med samtycke av den kvinna som var moderns maka eller sambo har genomgått en assisterad befruktning och fött barnet. Ändringar föreslås i lagen om internationella faderskapsfrågor samt i lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Nya regler om föräldraskap efter en flytt till Sverige för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang

I Sverige är det inte tillåtet att inom hälso-och sjukvården att genomföra surrogatmoderskap. Det saknas också regler som gör det möjligt för en tilltänkt moder att betraktas som barnets rättsliga mor i Sverige bortsett för vad som gäller vid adoption. I de fall barnet tillkommit med surrogatmoder är det enkelt att fastställa faderskapet i Sverige medan surrogatmodern räknas som barnets mor. Barnets tilltänkta moder har inte samma möjlighet som en tilltänkt fader då denne kan få det utländska föräldraskapet godkänt i Sverige. För den tilltänkta modern kvarstår då adoption.

De föreslagna reglerna om moderskap är i huvudsak tänkta att ge lagstöd åt att utländska moderskap för den kvinna som inte fött barnet och som inte heller var gift eller sambo med den som fött barnet ska kunna erkännas eller gälla i Sverige i vissa särskilda situationer. Det handlar i regel om situationer där en familjerelation har etablerats i utlandet och där en adoption i och för sig i många fall skulle vara möjlig i Sverige. För att den regeländring som föreslås inte ska anses uppmuntra till ett kringgående av förädrabalkens regler om föräldraskap, är förslaget att den ska vara begränsad till kvinnor som har haft sin huvudsakliga anknytning till ett annat land än Sverige i samband med barnets födelse. Reglerna föreslås därmed inte att gälla för dem som hade hemvist eller var bosatta i Sverige i samband med barnets födelse. De nya reglerna om moderskap föreslås enbart gälla moderskap för den kvinna som inte har fött barnet och inte heller var gift eller sambo med den som fött barnet. Det handlar om sådana moderskap som uppkommit eller fastställts för den tilltänkta modern efter ett surrogatarrangemang. Likaså föreslås även att motsvarande regler ska gälla faderskap efter surrogatarrangemang, det vill säga för den man som inte har genetisk koppling till barnet och som inte var gift eller sambo med den som fött barnet.

Nya regler om föräldraskap för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang, när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige

Undantag i adoptionsreglerna när det föreligger synnerliga skäl att bifalla adoptionsansökan för att bekräfta en faktisk familjerelation. Det rättsliga erkännandet i Sverige av en faktisk familjerelation mellan barn och tilltänkta föräldrar bör ske inom ramen för den befintliga adoptionslagstiftningen. Det föreslås dock att vissa av bestämmelserna om adoption inte ska gälla, när det finns synnerliga skäl att bifalla adoptionsansökan för att bekräfta en faktisk familjerelation mellan barnet och en tilltänkt förälder.

För att säkerställa barnets rättigheter och barnets bästa behövs det regler som gör det möjligt att en faktisk familjerelation mellan barnet och dess tilltänkta föräldrar familjerättslig status kan tillerkännas även i Sverige.

Bedömning och förslag på yttrande

Av förslaget till yttrandet framgår att förslagen i betänkandet är positiva. Den sammantagna bedömning som görs i utredningen SOU 2021:56 är att föreslagna förändringar bedöms få positiva konsekvenser för enskilda samt inte medföra någon kostnadsökning för kommunerna. I utredningen har barnkonventionen samt principen om barn bästa tagits i beaktan. Inget barn ska riskera att stå utan vårdnadshavare på grund av att en flytt ägt rum till Sverige och heller inte på grund av omständigheter kring konceptionen. För att kunna tillmötesgå de nya möjligheterna till att starta familj och även de variationer av föräldraskap och familj som idag finns behövs en förändring av lagen för att detta ska kunna möjliggöras. Föräldrar oavsett kön ska likabehandlas. Nacka kommun föreslås ställa sig positiv till förslagen i betänkandet

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget om nya regler innebär inte några ekonomiska konsekvenser för kommunen. Förslaget innebär heller inte att kommunen behöver implementera nya arbetsmetoder.

Konsekvenser för barn

Alla barn har rätt till trygghet och tillhörighet. Barnet har rätten till sin förälder/vårdnadshavande oavsett omständigheterna kring konceptionen och i vilket land barnet bor i. Barnet har rätt att tillsammans med sin familj flytta till Sverige utan att familjens legitimitet ska ifrågasättas och barnet riskerar att stå utan vårdnadshavare.

Barnets rätt stärks således genom förslagen i detta betänkande.

Bilagor

Bilaga 1. Remiss – Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall
(SOU 2021:56)

Bilaga 2. Förslag till yttrande

Caroline Andreasson
Enhetschef
Barn- och familjeenheten

Mariella Viström
Kvalitetsutvecklare
Barn- och familjeenheten